

Datum van inontvangstneming : 10/12/2021

Geanonimiseerde versie

Vertaling

C-660/21 - 1

Zaak C-660/21

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

29 oktober 2021

Verwijzende rechter:

Tribunal correctionnel de Villefranche-sur-Saône (Frankrijk)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

26 oktober 2021

Verzoekende partij:

Procureur de la République

Verwerende partijen:

K.B.

F.S.

Cour d'Appel de Lyon (rechter in tweede aanleg Lyon, Frankrijk)

Tribunal judiciaire de Villefranche-sur-Saône (rechter in eerste aanleg in civiele, handels- en strafzaken Villefranche-sur-Saône, Frankrijk)

[OMISSIS]

STRAFVONNIS

Ter openbare terechtzitting van de Tribunal Correctionnel de Villefranche-sur-Saône (voor bepaalde strafzaken bevoegde rechter in eerste aanleg Villefranche-sur-Saône) is op ZES EN TWINTIG OKTOBER TWEE DUIZEND EEN EN TWINTIG

[OMISSIS]

de behandeling van de zaak geopend

TUSSEN

de PROCUREUR DE LA RÉPUBLIQUE (openbaar aanklager) bij deze rechtbank, eiser en aanklager,

EN

Verdachte

K.B.

[OMISSIS]

die wordt verdacht van:

DIEFSTAL IN VERENIGING, gepleegd op 22 maart 2021 om 22.25 uur in VILLEFRANCHE SUR SAÔNE

Verdachte

F.S.

[OMISSIS]

die wordt verdacht van:

DIEFSTAL IN VERENIGING, gepleegd op 22 maart 2021 om 22.25 uur in VILLEFRANCHE SUR SAÔNE, WAARBIJ HIJ ZICH IN STAAT VAN HERHALING BEVOND

BEHANDELING

[OMISSIS]

[Procedurele overwegingen]

De tribunal heeft, na beraadslaging, beslist als volgt:

Op 23 maart 2021 heeft een opsporingsambtenaar of een hulpofficier van justitie in opdracht van de openbaar aanklager een oproeping voor de terechtzitting van 26 oktober 2021 betekend aan K.B. en hem gewezen op zijn recht om zich door een advocaat te laten bijstaan. Overeenkomstig artikel 390-1 van de code de procédure pénale (wetboek van strafvordering) geldt deze oproeping als dagvaarding in persoon.

K.B. is niet verschenen, maar is naar behoren vertegenwoordigd door zijn gevolmachtigd raadsman; te zijnen aanzien moet op tegenspraak worden beslist.

Hij wordt ervan verdacht: op 22 maart 2021 in VILLEFRANCHE SUR SAÔNE (departement RHÔNE), in elk geval op Frans grondgebied en zonder dat de verjaring is ingetreden, op frauduleuze wijze brandstof (gasolie) te hebben onttrokken aan het bedrijf █████ █████ █████ waarbij de feiten in vereniging zijn gepleegd; feiten als bedoeld in artikel 311-4, punt 1, en artikel 311-1 van de code pénal (strafwetboek), en strafbaar gesteld bij artikel 311-4, eerste alinea, en artikel 311-14 van de code pénal.

Op 23 maart 2021 heeft een opsporingsambtenaar of een hulpofficier van justitie in opdracht van de openbaar aanklager een oproeping voor de terechtzitting van 26 oktober 2021 betekend aan F.S. en hem gewezen op zijn recht om zich door een advocaat te laten bijstaan. Overeenkomstig artikel 390-1 van de code de procédure pénale geldt deze oproeping als dagvaarding in persoon.

F.S., die zich momenteel om een andere reden in hechtenis bevindt, is met zijn instemming overeenkomstig artikel 706-71 van de code de procédure pénale per videoconferentie in het bijzijn van zijn advocaat ter terechtzitting verschenen; te zijnen aanzien moet op tegenspraak worden beslist.

Hij wordt ervan verdacht: op 22 maart 2021 in VILLEFRANCHE SUR SAÔNE (RHÔNE), in elk geval op Frans grondgebied en zonder dat de verjaring is ingetreden, op frauduleuze wijze brandstof (gasolie) te hebben onttrokken aan het bedrijf █████ █████ █████ [OMISSIS], waarbij de feiten in vereniging zijn gepleegd. F.S. bevond zich daarbij in staat van herhaling, omdat hij op 20 oktober 2014 door de Tribunal Correctionnel d'Orléans (voor bepaalde strafzaken bevoegde rechter in eerste aanleg Orléans, Frankrijk) bij onherroepelijke beslissing was veroordeeld voor identieke feiten of feiten van dezelfde aard; feiten als bedoeld in artikel 311-4, punt 1, en artikel 311-1 van de code pénal, strafbaar gesteld bij artikel 311-4, eerste alinea, en artikel 311-14 van de code pénal, en gelet op de artikelen 132-8-132-19 van de code pénal.

PREJUDICIËLE EXCEPTIE:

PREJUDICIËLE VRAAG

I. FEITEN

- 1 Op 22 maart 2021 's avonds trokken twee personen de aandacht van politieagenten, omdat zij zich bij nacht op verdachte wijze ophielden op de parking van een bedrijf. Zij werden aangehouden door opsporingsambtenaren. De opsporingsambtenaar heeft genoemde F.S. en K.B. vragen gesteld zonder hen op enige wijze op hun rechten te wijzen. Los van deze eerste schending van de rechten van de verdediging die door het Franse strafprocesrecht en het Unierecht worden gewaarborgd, nam de opsporingsambtenaar vervolgens telefonisch contact op met een hulpofficier van justitie, die zich ter plaatse begaf en het voertuig doorzocht in plaats van de verdachten in verzekering te stellen, hen op hun rechten (met name hun zwijgrecht) te wijzen en de officier van justitie hiervan in kennis te

stellen. Bij die doorzoeking werden belastende bewijzen aangetroffen en werden F.S. en K.B. opnieuw om nadere uitleg gevraagd. Later was een kennisgeving voor de officier van justitie opgesteld, waarin was gepreciseerd dat er eerst maatregelen van in verzekeringstelling waren vastgesteld en de betrokkenen vervolgens op hun rechten waren gewezen.

- 2 Hieruit blijkt dat er onderzoekshandelingen zijn verricht en zichzelf belastende verklaringen zijn verkregen vóór de verplichting om de verdachten te informeren over hun rechten, zodat de door het nationale strafprocesrecht en het Unierecht gewaarborgde rechten van de verdediging zijn geschonden.

II IN CASU TOEPASSELIJKE NATIONALE BEPALINGEN

Toepasselijke bepalingen inzake het onderzoek en de aanhouding van de verdachten

- 3 Artikel 53, eerste alinea, van de Code de procédure pénale omschrijft het onderzoek inzake ontdekking op heterdaad als volgt: „Een misdrijf of een zware overtreding wordt op heterdaad ontdekt wanneer dit strafbare feit wordt ontdekt terwijl het begaan wordt of terstond nadat het begaan is. Van ontdekking van een misdrijf of zware overtreding op heterdaad is ook sprake wanneer de verdachte, zeer kort nadat dit strafbare feit is begaan, wordt achtervolgd door het groep van de menigte, wordt aangetroffen in het bezit van voorwerpen die het vermoeden wekken dat hij bij dat strafbare feit betrokken was, dan wel sporen of aanwijzingen vertoont die dit vermoeden wekken.”
- 4 In artikel 73 van de Code de procédure pénale wordt de werkingssfeer van de regeling inzake de in verzekeringstelling bepaald als volgt: „In geval van ontdekking op heterdaad van een misdrijf of een zware overtreding waarop een gevangenisstraf staat, is eenieder bevoegd om de dader aan te houden en hem over te dragen aan de dichtstbijzijnde hulpofficier van justitie. Wanneer de persoon wordt voorgeleid aan de hulpofficier van justitie, hoeft hij niet in verzekering te worden gesteld, ook al is voldaan aan de in dit wetboek vastgestelde voorwaarden voor deze maatregel, voor zover hij niet ter beschikking van de opsporingsambtenaren dient te blijven en hem is medegedeeld dat hij het politiebureau te allen tijde kan verlaten. Deze alinea is echter niet van toepassing indien de persoon met gebruik van dwang door de politie is voorgeleid aan de hulpofficier van justitie.”
- 5 In casu hebben de politieagenten blijkens het eerste proces-verbaal van het politieonderzoek op 22 maart 2021 om 22.25 uur een onderzoek geopend wegens ontdekking op heterdaad van diefstal van brandstof. Op grond van de houding van F.S. et K.B., die zich aan het zicht van de politieagenten trachtten te onttrekken terwijl zij actief waren in de buurt van een vrachtwagen, konden de politieagenten namelijk vermoeden dat er zich een diefstal voltrok. De politieagenten stelden vast dat de brandstoftank van de vrachtwagen geopend was en dat er vlakbij jerrycans stonden. Deze omstandigheden bevestigden en staafden hun aanvankelijke indruk,

aangezien zij erop wezen dat er zich waarschijnlijk een diefstal van benzine voltrok. F.S. en K.B. werden om 22.25 uur aangehouden en onmiddellijk geboeid om te voorkomen dat zij zouden vluchten.

- 6 In dit geval van aanhouding met gebruik van dwang door de politie was de hulpofficier van justitie overeenkomstig artikel 73 *in fine* van de code de procédure pénale verplicht om F.S. en K.B. in verzekering te stellen.

Bepalingen betreffende de onmiddellijke mededeling van rechten in het kader van een maatregel van inverzekeringstelling

- 7 Artikel 63-1 van de code de procédure pénale bepaalt: „De in verzekering gestelde persoon wordt door een hulpofficier van justitie of een opsporingsambtenaar onder diens toezicht in een taal die hij begrijpt, zo nodig met behulp van het in de dertiende alinea bedoelde formulier, onmiddellijk in kennis gesteld van:

1° zijn inverzekeringstelling alsmede van de duur van de maatregel en de eventuele verlenging(en) ervan;

2° de vermoedelijke kwalificatie en de vermoedelijke datum en plaats van het strafbare feit, of de poging daartoe, waarvan hij wordt verdacht, en de in artikel 62-2, punten 1-6, genoemde redenen die zijn inverzekeringstelling rechtvaardigen;

3° het feit dat hij:

- krachtens artikel 63-2 het recht heeft om een familielid, zijn werkgever en, indien hij niet de Franse nationaliteit heeft, de consulaire autoriteiten van de staat waarvan hij onderdaan is, op de hoogte te stellen, en, zo nodig, om met deze personen te communiceren;

- krachtens artikel 63-3 recht heeft op een medisch onderzoek;

- krachtens de artikelen 63-3-1 tot en met 63-4-3 beschikt over het recht om zich door een advocaat te laten bijstaan;

- het recht heeft om zich, zo nodig, te laten bijstaan door een tolk;

- beschikt over het recht om zo spoedig mogelijk en uiterlijk vóór de eventuele verlenging van de inverzekeringstelling kennis te nemen van de in artikel 63-4-1 genoemde documenten;

- het recht heeft om bij de openbaar aanklager of, in voorkomend geval, bij de juge des libertés et de la détention (rechter die over invrijheidsstelling en bewaring beslist), wanneer deze magistraat beslist over de verlenging van de inverzekeringstelling, opmerkingen in te dienen teneinde deze maatregel te doen beëindigen. Indien de persoon niet wordt voorgeleid aan een magistraat, kan hij zijn opmerkingen mondeling kenbaar maken in een proces-verbaal van verhoor,

dat aan de rechter wordt medegedeeld vóór hij beslist over de verlenging van de maatregel;

-het recht om tijdens zittingen, na zijn identiteit bekend te hebben gemaakt, verklaringen af te leggen, aan hem gestelde vragen te beantwoorden of te zwijgen.

Als de persoon doof is en niet kan lezen of schrijven, moet hij worden bijgestaan door een gebarentolk of een gekwalificeerd persoon die een taal of methode beheerst die het mogelijk maakt om met hem te communiceren. Tevens kan gebruik worden gemaakt van technische middelen die het mogelijk maken om met een dove persoon te communiceren.

Als de persoon het Frans niet begrijpt, moet hij door een tolk worden geïnformeerd over zijn rechten, zo nodig nadat hem een formulier is overhandigd om hem onmiddellijk te informeren.

In het proces-verbaal van het verloop van de inverzekeringstelling wordt een vermelding opgenomen over de overeenkomstig dit artikel verstrekte informatie, die door de in verzekering gestelde persoon wordt geparafeerd. Indien hij weigert te paraferen, wordt daarvan melding gemaakt.

Overeenkomstig artikel 803-6 wordt de persoon bij de kennisgeving van zijn inverzekeringstelling een document overhandigd waarin die rechten zijn uiteengezet.”

- 8 De strafkamer heeft gepreciseerd dat, behoudens in geval van onoverkomelijke omstandigheden, elke vertraging in de mededeling van rechten of de kennisgeving aan de openbaar aanklager een grond voor nietigverklaring van de inverzekeringstelling is. Cass. crim. [Cour de cassation, chambre criminelle (strafkamer van de hoogste rechterlijke instantie in burgerlijke en strafzaken, Frankrijk)] 24 mei 2016, nr. 16-80.564. **Inverzekeringstelling.** *Termijn voor mededeling van rechten en kennisgeving aan de openbaar aanklager.* „Overwegende dat uit de overwegingen van het arrest en de processtukken blijkt dat X. op 17 november 2015 om 10.30 uur in zijn woonplaats is aangehouden en onmiddellijk in verzekering werd gesteld; dat vervolgens tot 10.50 uur een huiszoeking op die plaats is verricht, die het mogelijk maakte de computer van verdachte in beslag te nemen; dat de hulpofficier van justitie, toen hij weer op het bureau was aangekomen, van 11.00 uur tot 11.05 uur de in verzekering gestelde persoon heeft geïnformeerd over zijn rechten en vervolgens om 11.15 de wettelijk vereiste kennisgeving heeft verstuurd naar de openbaar aanklager; overwegende dat het gewezen arrest het verzoek tot nietigverklaring van de maatregel van inverzekeringstelling en de daaropvolgende procedure afwijst op grond van de in het middel aangevoerde gronden; overwegende dat die uitspraak van de cour d’appel, aangezien niets in de procedure erop wijst dat er sprake is van een onoverkomelijke omstandigheid ter rechtvaardiging van het besluit om zowel de mededeling aan de betrokkene van zijn rechten als de kennisgeving aan de openbaar aanklager uit te stellen, blijkt geeft van een onjuiste opvatting van de

betekenis en de strekking van bovengenoemde bepalingen en de hiervoor genoemde beginselen; bijgevolg wordt de beslissing van de cour d'appel vernietigd;”

- 9 In het onderhavige geval hebben de opsporingsambtenaren F.S. et K.B. ondervraagd (bladzijde 2 van het eerste proces-verbaal). Daarna hebben zij de hulpofficier van justitie, M, op de hoogte gesteld, die hen verzocht de ondervraagde personen onmiddellijk voor te geleiden. Hoewel zij deze instructie hadden moeten opvolgen, hebben de opsporingsambtenaren een andere hulpofficier van justitie ter plaatse laten komen om bijkomende onderzoekshandelingen te verrichten, namelijk om het voertuig van F.S. en K.B. te doorzoeken. Daardoor hebben zij de daadwerkelijke inverzekeringstelling van F.S. en K.B., de mededeling van hun rechten – met name het zwijgrecht en het recht op rechtsbijstand – en de kennisgeving aan de openbaar aanklager vertraagd.
- 10 De hulpofficier van justitie, R, is om 22.40 uur aangekomen op de plaats van aanhouding en in plaats van F.S en K.B. onmiddellijk ervan in kennis te stellen dat zij in verzekering zouden worden gesteld, mededeling te doen van hun rechten en de openbaar aanklager op de hoogte te stellen, heeft hij het voertuig van F.S en K.B. doorzocht en hen om uitleg gevraagd over de aangetroffen voorwerpen, terwijl F.S. en K.B. niet waren geweest op hun zwijgrecht (tweede proces-verbaal). Deze doorzoeking was doorslaggevend. Er werden namelijk belastende voorwerpen aangetroffen, zoals doppen, een trechter en een elektrische pomp. Meer bepaald werden F.S. en K.B. op grond van de ontdekking van deze voorwerpen en de door de opsporingsambtenaren aan hen gestelde vragen strafrechtelijk aansprakelijk gesteld. Door de vragen van de politie te beantwoorden, hebben F.S. en K.B. meegewerkt aan hun eigen veroordeling, zonder dat zij waren geweest op hun rechten en aan hen kennis was gegeven van hun inverzekeringstelling. In zoverre stuurt de doorzoeking door de hulpofficier van justitie, R, de procedure in de richting van de schuld van F.S. en K.B.
- 11 Om 22.50 uur werd de procureur op de hoogte gesteld van de inverzekeringstelling van F.S. en K.B., waarna zij om 23.00 uur en om 23.06 uur waren geïnformeerd over hun rechten.
- 12 Bijgevolg was er sprake van schending van het recht om niet mee te werken aan zijn eigen veroordeling, omdat de inverzekeringstelling, de kennisgeving aan het openbaar ministerie en de mededeling van de rechten, met name het zwijgrecht, te laat hebben plaatsgevonden. De geschonden nationale bepalingen vormen de omzetting van de ter zake toepasselijke Europese regels. De doorzoeking van het voertuig, de inverzekeringstelling van verdachte en alle daaruit voortvloeiende handelingen moeten nietig worden verklaard.

Verbod voor de strafrechter om de nietigheid ambtshalve vast te stellen

- 13 De Cour de cassation heeft, gelet op artikel 385 van de Code de procédure pénale, de rechters verboden om de nietigheid van de procedure ambtshalve vast te stellen, zelfs wanneer er geen gerechtelijk vooronderzoek heeft plaatsgevonden, zoals in casu het geval is. Cass. crim. 6 februari 2018, nr. 17-82826. **Verbod om de nietigheid ambtshalve vast te stellen, strookt met artikel 16 van de Grondwet.** *Afwijzing Q.P.C [question prioritaire de constitutionnalité (prioritaire grondwettigheidsvraag)]. „De voorgelegde vraag is niet ernstig, aangezien uit artikel 385, eerste alinea, zoals uitgelegd in vaste rechtspraak van de Cour de cassation, ten eerste blijkt dat een juridiction de jugement (rechterlijke instantie die uitspraak moet doen over de schuld van de beklaagde en de eventueel uit te zitten straf), afgezien van de exceptie van onbevoegdheid, weliswaar niet bevoegd is om een exceptie van nietigheid van de procedure ambtshalve aan de orde te stellen, maar dat de verdachte, die het recht heeft om zich door een advocaat te laten bijstaan wanneer hij verschijnt of wordt vertegenwoordigd voor een juridiction de jugement, haar kan opwerpen en, ten tweede, dat de verdachte ook in beroep over deze mogelijkheid beschikt, indien hij in eerste aanleg niet is verschenen noch vertegenwoordigd was; hieruit volgt dat de voornoemde bepalingen geen afbreuk doen aan het beginsel van de eerbiediging van de rechten van de verdediging of aan het recht op een eerlijk proces.”* In Frankrijk is het dus niet de rechter die de voorrang van het Unierecht en de nuttige werking ervan voor de justitiabele waarborgt, maar diens advocaat. Dat heeft tot gevolg dat de rechter volgens de huidige rechtspraak de doeltreffendheid van het Unierecht niet kan garanderen in gevallen van kleine criminaliteit en/of voor justitiabelen die zich niet door een advocaat laten bijstaan.
- 14 Door de rechter te beletten vast te stellen dat er sprake is van schending van het gemeenschapsrecht, ontnemt de Cour de cassation het gemeenschapsrecht zijn doeltreffendheid, hoewel de rechter volgens de bewoordingen van artikel 802 van de Code de procédure pénale moet overgaan tot ambtshalve vaststelling: „In het geval van schending van vormvoorschriften die door de wet op straffe van nietigheid zijn voorgeschreven of niet-inachtneming van wezenlijke vormvoorschriften, kan iedere rechterlijke instantie – waaronder de Cour de cassation – die uitspraak moet doen over een verzoek tot nietigverklaring of die een dergelijke onregelmatigheid ambtshalve vaststelt, de nietigverklaring slechts uitspreken wanneer deze inbreuk maakt op de belangen van de betrokken partij.”
- 15 In casu is het Franse recht louter een letterlijke omzetting van de Europese richtlijnen. De in de rechtspraak gegeven uitlegging (punt 13 hierboven) van artikel 385 van de Code de procédure pénale doet afbreuk aan de doeltreffendheid van het Unierecht en de bescherming van de justitiabele.

III IN CASU TOEPASSELIJKE UNIERECHTELIJKE BEPALINGEN

Bescherming van de rechten van de verdediging

- 16 Artikel 48 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, dat betrekking heeft op het vermoeden van onschuld en de rechten van de verdediging, bepaalt dat eenieder tegen wie een vervolging is ingesteld, voor onschuldig wordt gehouden totdat zijn schuld in rechte is komen vast te staan en dat aan eenieder tegen wie een vervolging is ingesteld, de eerbiediging van de rechten van verdediging wordt gegarandeerd.
- 17 Voorts versterken de artikelen 3 en 4 van richtlijn 2012/13 van het Europees Parlement van 22 mei 2012 betreffende het recht op informatie in strafprocedures de bescherming van de Europese justitiabelen. Artikel 3 bepaalt dat eenieder recht op informatie over zijn rechten heeft en artikel 4 behelst de verplichting om aangehouden personen in het bezit te stellen van een schriftelijke verklaring van rechten. Deze artikelen preciseren:

Artikel 3. Recht op informatie over rechten

1. De lidstaten zien erop toe dat verdachten of beklaagden onverwijld informatie krijgen over ten minste de volgende procedurele rechten, zoals die van toepassing zijn op grond van het nationale recht, opdat deze rechten daadwerkelijk kunnen worden uitgeoefend:

- a) het recht op toegang tot een advocaat;
- b) het recht op kosteloze rechtsbijstand en de voorwaarden waaronder deze bijstand kan worden verkregen;
- c) het recht op informatie over de beschuldiging overeenkomstig artikel 6;
- d) het recht op vertolking en vertaling;
- e) het zwijgrecht.

2. De lidstaten zien erop toe dat de in lid 1 bedoelde informatie mondeling of schriftelijk en in eenvoudige en toegankelijke bewoordingen wordt verstrekt, waarbij rekening wordt gehouden met eventuele specifieke behoeften van kwetsbare verdachten of beklaagden.

Artikel 4. Verklaring van rechten bij aanhouding (omzettingwet van 27 mei 2014)

1. De lidstaten zien erop toe dat verdachten of beklaagden die zijn aangehouden of gedetineerd, onverwijld in het bezit worden gesteld van een schriftelijke verklaring van rechten. Zij worden in de gelegenheid gesteld om de verklaring van rechten te lezen en mogen deze in hun bezit houden zolang zij van hun vrijheid zijn beroofd.

2. Naast de in artikel 3 bedoelde informatie, bevat de in lid 1 van dit artikel bedoelde verklaring van rechten informatie over de volgende rechten, zoals die van toepassing zijn op grond van het nationale recht:
 - a) het recht op toegang tot de stukken van het dossier;
 - b) het recht om consulaire autoriteiten en één persoon op de hoogte te laten stellen;
 - c) het recht op toegang tot dringende medische bijstand, en
 - d) het maximumaantal uren of dagen dat verdachten of beklaagden van hun vrijheid mogen worden beroofd voordat zij aan een gerechtelijke autoriteit moeten worden voorgeleid.
 3. De verklaring van rechten bevat tevens basisinformatie over de eventuele mogelijkheden, overeenkomstig het nationale recht, om de rechtmatigheid van de aanhouding aan te vechten, om een herziening van de detentie te bekomen, of om voorlopige invrijheidstelling te verzoeken.
 4. De verklaring van rechten is in eenvoudige en toegankelijke bewoordingen opgesteld. Bijlage I bevat een indicatief model van een dergelijke verklaring.
 5. De lidstaten zien erop toe dat verdachten of beklaagden de verklaring van rechten ontvangen opgesteld in een taal die zij begrijpen. Als er geen verklaring van rechten in de passende taal beschikbaar is, worden de rechten aan de verdachten of beklaagden mondeling meegedeeld in een taal die zij begrijpen. Aan de betrokkenen moet vervolgens zonder onnodig uitstel een verklaring van rechten worden verstrekt in een taal die zij begrijpen.
- 18 Ook richtlijn 2016/343 van het Europees Parlement van 9 maart 2016 betreffende de versterking van bepaalde aspecten van het vermoeden van onschuld en van het recht om in strafprocedures bij de terechtzitting aanwezig te zijn, biedt een betere bescherming aan de justitiabelen. Artikel 7 van deze richtlijn bepaalt dat eenieder het recht heeft om te zwijgen en om zichzelf niet te belasten. In dit artikel wordt bepaald:
1. De lidstaten zorgen ervoor dat verdachten en beklaagden het recht hebben om te zwijgen in verband met het strafbaar feit waarvan zij worden verdacht of beschuldigd.
 2. De lidstaten zorgen ervoor dat verdachten of beklaagden het recht hebben om zichzelf niet te belasten.
 3. De uitoefening van het recht om zichzelf niet te belasten mag de bevoegde autoriteiten niet beletten bewijsmateriaal te vergaren dat

rechtmatig wordt verkregen door gebruik van legale dwang en dat onafhankelijk van de wil van de verdachten of beklaagden bestaat.

4. De lidstaten mogen hun rechterlijke instanties toestaan bij de veroordeling rekening te houden met de bereidheid tot medewerking van verdachten en beklaagden.

5. De uitoefening door verdachten en beklaagden van het recht om te zwijgen of het recht om zichzelf niet te belasten, mag niet tegen hen worden gebruikt en mag niet worden beschouwd als bewijs dat zij het betrokken strafbaar feit hebben begaan.

6. Dit artikel belet de lidstaten niet te bepalen dat procedures of bepaalde fasen daarvan voor lichte strafbare feiten schriftelijk kunnen worden gevoerd of zonder de verdachte of de beklaagde door de bevoegde autoriteiten met betrekking tot het betrokken strafbaar feit te horen, mits zulks in overeenstemming is met het recht op een eerlijk proces.

Ambtshalve toetsing en bescherming van de justitiabele

- 19 De rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie laat het sinds het arrest ██████████ [C-312/93] aan iedere staat, de rechterlijke organisatie ervan en de nationale procesregels over om ervoor te zorgen dat de justitiabele kan gebruikmaken van de aan de rechtsorde van de Europese Unie ontleende rechten. In die zin kan ervan worden uitgegaan dat de ambtshalve toetsing aan het Unierecht door de nationale rechter onder een begrensde procedurele autonomie valt, aangezien deze autonomie slechts geldt wanneer Unierechtelijke procesregels ontbreken (hetgeen in casu het geval is) en onderworpen is aan twee belangrijke regels die door het Hof van Justitie van de Europese Unie zijn geformuleerd: de regel van de gelijkwaardigheid tussen de procedurele behandeling van het nationale recht en die van het Unierecht in vergelijkbare situaties, en vooral de regel van de doeltreffendheid van de procedures die in verband met Unierecht worden toegepast, die de uitoefening in rechte van de door de nationale rechter te waarborgen rechten niet onmogelijk of uiterst moeilijk mogen maken. Wat dit laatste beginsel betreft, zij opgemerkt dat het Hof in het arrest ██████████ bijvoorbeeld heeft verklaard dat „het gemeenschapsrecht zich verzet tegen de toepassing van een nationale procesregel die, in omstandigheden als die van de in het hoofdgeding bedoelde procedure, de in het kader van zijn bevoegdheid geadieerde nationale rechter verbiedt ambtshalve de verenigbaarheid te onderzoeken van een handeling van nationaal recht met een gemeenschapsbepaling, wanneer niet binnen een bepaalde termijn door de justitiabele een beroep op laatstbedoelde bepaling is gedaan” (punt 21). Maar in het arrest van dezelfde dag in de zaak ██████████ [C-430/93], heeft het Hof een volstrekt ander antwoord gegeven door te oordelen dat met het doeltreffendheidsbeginsel verenigbaar is (punt 20), de regel van Nederlands procesrecht, volgens welke de rechter zich dient te houden aan het voorwerp van het geschil zoals het door de partijen is afgebakend en zijn beslissing dient te

baseren op de hem voorgelegde feiten, hetgeen erop neerkomt dat hem wordt verboden om ambtshalve aan het Unierecht te toetsen.

- 20 Overigens heeft het Hof in een reeks van arresten vastgesteld dat de nationale rechter verplicht is om schending van het Unierecht te onderzoeken. Al die arresten zijn geweest in zaken op het gebied van de bescherming van de consument tegen oneerlijke bedingen, ten aanzien waarvan het Hof de ambtshalve toetsing stelselmatig heeft beschouwd als een middel waarmee de resultaten die door de desbetreffende Europese richtlijn (nr. 93/13/EEG van 5 april 1993) betreffende oneerlijke bedingen worden beoogd, kunnen worden bereikt. Dat houdt de erkenning in van de nationale rechter als instantie van de lidstaat en van de daaraan verbonden verplichting voor hem als volwaardige deelnemer in het proces tot omzetting van richtlijnen, en dat in een specifieke context die gekenmerkt wordt door de omstandigheid dat een procespartij zich in een zwakkere positie bevindt. Hetgeen voor een consument kan worden beslist, moet ook voor een verdachte kunnen worden beslist. Het strafrecht regelt immers geschillen tussen de staat en burgers. Burgers worden niet noodzakelijk bijgestaan door een advocaat om hun rechten te doen gelden en de gevolgen van een proces kunnen zwaarwegend zijn, omdat personen die worden geacht afwijkend gedrag te vertonen, door hun opsluiting kunnen worden verbannen uit de samenleving. Dat leidt tot de vaststelling dat het beletten van de nationale rechter om schending van de door Unierecht gewaarborgde rechten ambtshalve vast te stellen en deze schending te bestraffen door de procedurele handeling nietig te verklaren, duidelijk blijkt geeft van het „positieve ingrijpen”, waarnaar het Hof heeft verwezen (in die zin arrest van 27 juni 2000, *Océano Grupo Editorial en Salvat Editores*, C-240/98-C-244/98, EU:C:1999:620).

IV. NOODZAAK VAN EEN PREJUDICIELE VERWIJZING NAAR HET HOF VAN JUSTITIE

- 21 Uit het voorgaande volgt dat het nationale recht de uitdrukking is van het Unierecht en dat het in casu niet is nageleefd. Voorts blijkt dat de rechtspraak van de Cour de cassation (*zie punt 13*) die de ambtshalve vaststelling van de nietigheid door de feitenrechter verbiedt, een belemmering vormt voor de vervulling van de taak van deze rechter om de doeltreffendheid en de voorrang van het Unierecht te verzekeren. Deze uitlegging doet afbreuk aan de doeltreffendheid van de in nationaal recht omgezette Europese bepalingen die de rechten van verdediging waarborgen.
- 22 Indien het Hof van Justitie van de Unie beslist dat het verbod op de ambtshalve vaststelling van schendingen van gemeenschapsrecht zoals het in nationaal recht is omgezet, in strijd is met Unierecht, dan zal de Franse rechter de doeltreffendheid van het Unierecht en de naleving van de regels waarbij de richtlijnen zijn omgezet, kunnen verzekeren, zelfs wanneer de justitiabele geen advocaat heeft of zijn advocaat de schending van het Unierecht niet opwerpt. Daarmee zou het Hof van Justitie van de Europese Unie bevestigen dat de nationale rechter tot taak

heeft de voorrang en de doeltreffendheid van het Unierecht in het belang van de justitiabele te verzekeren.

Is dat niet het geval, dan kan de rechter die vaststelt dat afbreuk is gedaan aan de doeltreffendheid van het Unierecht, dat niet aan de orde stellen en wordt de justitiabele het nuttig effect van het Unierecht ontnomen.

- 23 Indien de nationale rechter ambtshalve mag vaststellen dat te laat mededeling is gedaan van het zwijgrecht, dan zal hij in het onderhavige geval de doorzoeking van het voertuig en de van F.S. en K.B. verkregen voor henzelf belastende verklaringen nietig kunnen verklaren. De rechter zal ook de inverzekeringstelling en de daaruit voortvloeiende handelingen nietig kunnen verklaren wegens de te late mededeling van rechten (zie punt 8). Deze handelingen zijn immers bepalend voor de beoordeling van de algehele schuld van F.S. en K.B. (zie punten 9-12). In een soortgelijk geval waarin de justitiabele werd bijgestaan door een advocaat die de rechtsschendingen had opgeworpen, heeft de Cour de cassation geoordeeld dat er sprake was van schending van de rechten van de verdediging (zie punt 8).

V. VRAAG

- 24 Moeten de artikelen 3 (Recht op informatie over rechten) en 4 (Verklaring van rechten bij aanhouding) van de richtlijn van het Europees Parlement van 22 mei 2012, artikel 7 (recht om te zwijgen) van de richtlijn van het Europees Parlement van 9 maart 2016 en artikel 48 (Vermoeden van onschuld en rechten van de verdediging) van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie aldus worden uitgelegd dat zij in de weg staan aan een verbod voor de nationale rechter om schending van de rechten van de verdediging zoals gewaarborgd door de genoemde richtlijnen ambtshalve vast te stellen, en meer in het bijzonder in de weg staan aan het feit dat hem wordt verboden om, met het oog op nietigverklaring van de procedure, ambtshalve vast te stellen dat er bij de aanhouding geen of te laat mededeling is gedaan van het recht om te zwijgen?

Overwegende dat de behandeling van de zaak moet worden geschorst in afwachting van het antwoord van het Hof van Justitie op de prejudiciële vraag die door de tribunal ambtshalve is voorgelegd;

[OMISSIS]

[OMISSIS] OM DEZE REDENEN

VERZOEKT de tribunal, [OMISSIS] gelet op artikel 267 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie,

het Hof van Justitie om een prejudiciële beslissing over de volgende vraag:

„Moeten de artikelen 3 (Recht op informatie over rechten) en 4 (Verklaring van rechten bij aanhouding) van de richtlijn van het Europees Parlement van

22 mei 2012, artikel 7 (recht om te zwijgen) van de richtlijn van het Europees Parlement van 9 maart 2016 en artikel 48 (Vermoeden van onschuld en rechten van de verdediging) van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie aldus worden uitgelegd dat zij in de weg staan aan een verbod voor de nationale rechter om schending van de rechten van de verdediging zoals gewaarborgd door de genoemde richtlijnen ambtshalve vast te stellen, en meer in het bijzonder in de weg staan aan het feit dat hem wordt verboden om, met het oog op nietigverklaring van de procedure, ambtshalve vast te stellen dat bij de aanhouding geen of te laat mededeling is gedaan van het recht om te zwijgen?”

SCHORST de behandeling van de zaak in afwachting van de uitspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie;

[OMISSIS]